

بازگشت به دین‌مداری اجتماعی

۴. تعاملات دوستی و همسایگی، ۵. تعاملات اقتصادی، ۶. تعاملات در محیط‌های آموزشی، ۷. تعاملات در محیط‌های اداری، ۸. تعاملات هنگام حضور در اجتماعات مذهبی، تفریحی، هنری و ورزشی، ۹. تعاملات هنگام حضور در وسایل حمل‌ونقل عمومی، ۱۰. تعاملات هنگام عبور از پیاده‌روها، خیابان‌ها و جاده‌ها، ۱۱. تعاملات در عرصه رسانه‌های شفاهی، مکتوب و مجازی، ۱۲. قضاوت منصفانه، دقیق و مستند

آموزه سوم: تعهد اجتماعی

تعهد اجتماعی یعنی دغدغه جامعه داشتن و به سرنوشت جامعه اهمیت دادن و بی‌تفاوت نبودن، با درونی‌سازی تعهد اجتماعی، انسان همواره از خود می‌پرسد که چگونه می‌توانم بهترین خدمت را به جامعه خود داشته باشم و چه کنم که انتخاب‌ها و رفتارهای من، کمترین آسیبی به جامعه وارد نسازد.

عرصه‌ها و مصادیق رفتار بر مبنای تعهد اجتماعی

رفتار بر مبنای تعهد اجتماعی در بسیاری از زوایا و عرصه‌های مهم زندگی اجتماعی می‌تواند ظهور داشته باشد.

- رعایت شروط زمامداری، ۲. پرهیز اکید از آلوده شدن به هرگونه فساد اخلاقی و مالی، ۳. ایفای وظایف شغلی در بخش دولتی و خصوصی به بهترین وجه ممکن، ۴. توجه به مصالح جمعی، هنگام مشارکت در انتخابات و پرهیز از باندبازی و گروه‌گرایی، ۵. انتخاب رشته تحصیلی و شغل بر مبنای مصالح جمعی، ۶. پایبندی به مقررات راهنمایی و رانندگی، ۷. پرهیز از رانندگی تک‌سرنشین، ۸. مقابله جدی با تمام موانع تولید، ۹. حفظ بیت‌المال (ساختمان، وسایل و تجهیزات اداری، خودروی دولتی و...)، ۱۰. تربیت فرزندان سالم و مفید برای جامعه، ۱۱. بی‌تفاوت نبودن در برابر خطاها، فسادها و ستم‌ها و نشان دادن واکنش مناسب، ۱۲. مقابله با شایعه‌پراکنی‌ها و اخبار جعلی و تحلیل‌های بی‌مبنا، ۱۳. دغدغه و التزام جدی به خرید کالای داخلی و حمایت از تولید داخل و پذیرش هزینه‌های مربوط، ۱۴. پرهیز اکید از پیمان‌شکنی و پایبندی به تعهدات در بخش‌های دولتی و خصوصی، ۱۵. پرهیز اکید از آسیب‌رسانی به محیط‌زیست (تغییر کاربری باغ‌ها و زمین‌های کشاورزی؛ آسیب‌رسانی به کوه، رودخانه، دریا، جنگل، مرتع؛ حفر چاه‌های عمیق غیرمجاز و...)، ۱۶. استفاده بهینه از منابع ملی و پرهیز اکید از مصرف بی‌رویه آب، برق، گاز، بنزین و...، ۱۷. التزام به قوانین و مقررات در همه عرصه‌های زندگی و پرهیز اکید از پارتنریز و امتیازطلبی، ۱۸. پرداخت انواع مالیات‌ها، عوارض و اقساط وام، ۱۹. مشارکت در فعالیت‌های عمومی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی که در راستای خدمت‌حداکثری به جامعه است، ۲۰. التزام به معیشت مومنانه؛ تلاش حداکثری برای فعالیت اقتصادی مفید و در عین حال «مصرف» خود را در سطح زندگی اقشار متوسط یعنی در حدود ۷۵ درصد مردم محدود کردن، ۲۱. حمایت از مظلومان جهان

دستاوردهای بزرگ اشاعه دین‌مداری اجتماعی

با شکل‌گیری و درونی‌سازی مولفه‌های سه‌گانه دین‌مداری اجتماعی و اشاعه آن در عرصه‌های متنوع زندگی، آثار و دستاوردهای ارزشمندی محقق خواهد شد. ذیلاً به دلیل نبودن مجال، فقط عناوین چنین دستاوردهایی ذکر می‌شود:

- گامی به‌سوی حل تقابل حق و تکلیف، ۲. کامل شدن تصویر ما از دین و حضور دین در متن زندگی، ۳. غنی‌سازی و کارآمدتر کردن محافل دینی، ۴. تحقق مراحل سوم و چهارم از مراحل پنج‌گانه انقلاب اسلامی از دیدگاه رهبری معظم، ۵. فراهم شدن الگوی مشابه زندگی جهادی در دوران‌های عادی و غیر بحرانی، ۶. پیشگیری از آلودگی پاکان، ۷. سرمشقی بدیل در برابر لیبرالیسم و سرمایه‌داری فردمحور، ۸. راهکاری موثر برای تفوق جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی بر رقیب، ۹. زمینه‌ساز صدور انقلاب، ۱۰. عامل همبستگی و یکپارچگی

هریک از ما موظفیم تلاش کنیم تا به سهم خود و به یاری خدا در توسعه و رواج دین‌مداری اجتماعی و تحقق دستاوردهای گسترده‌وارزشمندان‌آموز باشیم.

سیدعلیرضا دربند

سردبیر نشریه راهبرد فرهنگ

بسیاری از مسائل و معضلات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، چنانچه ریشه‌یابی شود، رد پای فرهنگ در آن دیده خواهد شد. این نوشته بدون آنکه بخواهد عوامل غیرفرهنگی را نادیده بگیرد یا کم‌اهمیت جلوه دهد، با تمرکز بر عوامل فرهنگی و با استفاده از ظرفیت بزرگ آموزه‌های دینی، «دین‌مداری اجتماعی» را به‌مثابه راهبردی برای حل معضلات بزرگ و دستیابی به اهداف عالی پیشنهاد می‌دهد. مفهوم دین‌مداری اجتماعی و مولفه‌هایش دین‌مداری اجتماعی، آن بخش از آموزه‌های دین است که وظیفه دینی ما را در ارتباط با افراد دیگر و نیز در ارتباط با گروه یا جامعه‌ای که به آن تعلق داریم، مشخص می‌کند؛ مانند نیکوکاری، امانتداری، راستگویی و انصاف و نیز خودداری از غیبت، بدگمانی، حسد و آسیب‌رسانی به دیگران.

در میان آموزه‌های اجتماعی دین سه عنصر راهبردی وجود دارد که به‌دلیل مصادیق و آثار گسترده آنها در زندگی روزمره و نقش برجسته آنها در مقابله با معضلات بزرگ اجتماعی، شایسته بررسی جداگانه‌اند. این سه مولفه عبارتند از: «احسان»، «انصاف» و «تعهد اجتماعی». احسان و انصاف در حوزه روابط فرد با فرد است و تعهد اجتماعی، ناظر به رابطه فرد با گروه یا جامعه‌ای است که بدان تعلق دارد. وجه مشترک در این سه آموزه، فراروی مومن از تنگنای خودبینی و خروج او از پوسته خودمداری و توسعه نگاه او از منافع شخصی به «منافع دیگران» و «منافع عمومی» است.

آموزه اول: احسان

احسان و نیکوکاری به معنای ارائه خدمت به دیگران به‌صورت عام و خدمت به والدین، خانواده، خویشاوندان، همسایگان، میهمانان، کودکان، سالمندان، بیماران و نیازمندان به‌شکل خاص است. برپایه مبانی اعتقادی در جریان نیکوکاری رابطه‌ای سه‌ضلعی میان «خادم»، «مخدوم» و «خداوند» ایجاد می‌شود که در آن فرد نیکوکار یا خادم پاداش خدمت خود را به‌جای مخدوم از خداوند دریافت می‌کند.

خدمت به دیگران غیر از آثار مثبتی که برای شخصی نیکوکار دارد، برای دریافت‌کننده خدمت و در نتیجه برای اجتماع نیز دارای آثار و فواید فراوانی است. از طریق نیکوکاری افراد و خانواده‌ها از فقر، تنگدستی، بیماری، اضطراب و افسردگی رها می‌شوند و به این ترتیب شکاف طبقاتی کاهش می‌یابد. کاهش شکاف طبقاتی به نوبه خود از یک‌سوم موجب کاهش جرم، خشونت، ناهنجاری و ناامنی و از سوی دیگر سبب شکوفایی استعدادها و پنهان می‌شود؛ چراکه فقر، تهیدستی، بیماری و افسردگی از موانع جدی شکفتگی استعدادها و ظرفیت‌هاست. همچنین در جامعه‌ای که پیوسته صحنه‌های یاری به ضغاف و درماندگان در آن مشاهده می‌شود، اعتماد «مردم به مردم» و «مردم به حکومت» افزایش یافته، «سرمایه اجتماعی» از تقامی یابد.

آموزه دوم: انصاف

انصاف به این معناست که در روابط متعدد با دیگران آنچه برای خود می‌پسندیم، برای آنها نیز بپسندیم و آنچه برای خود نمی‌پسندیم، برای آنها نیز نپسندیم. برپایه مبانی اعتقادی قاعده انصاف در تمام تعاملات روزمره انسان می‌تواند مصادیق داشته باشد و لازمه رفتار منصفانه این است که انسان نوعی آماجگ روحی را در خود پرورش دهد تا بتواند در موقعیت‌های مختلف، خود را جای دیگران قرار دهد، سپس ملاحظه کند که اگر جای آنها باشد، چه رفتاری از طرف مقابل او را خشنود می‌کند و چه رفتاری او را می‌آزارد.

مصادیق رفتار منصفانه

برای عملیاتی کردن قاعده انصاف لازم است عرصه‌ها و مصادیق آن شناسایی شود. لذا با تمرکز بر موقعیت‌های زندگی روزمره، مصادیق انصاف‌ورزی به‌شکل زیر دسته‌بندی شد:

- تعاملات کارگزاران با مردم، ۲. تعاملات درون خانواده، ۳. تعاملات میان اقوام نزدیک و دور